

PROSA OG PÆSI

Gyvelen er et hyppigt motiv i Frans Henriques' malerier (1).

Rundt om blomstrer gyvelen som guldstænk i det grønne *Jørgen Bukdahl* (2). Gyvelens gule fanfarefarve, skingrende som hanegal, farver de skrånende skrænter *Thit Jensen* (3); små svovlgule flammer [begyndte] at slå ud og slikke op ad stilkene; og pludselig var busken et bål *Ellen Raae* (4), gyvelen blomstrede som ild og bar siden sorte bælg, der lignede indebrændte sværd *Johannes V. Jensen* (5). Den høje gyvelbusk virker i grunden også orientalsk ... Den er grøn som profetens fane – fanatisk, giftig grøn ... stritter med høje, minaretslanke skud og er struttende fuld af blomsterknoppernes gule halvmåner og af bælgens sorte krumfabler. Jo, gu' er den tyrkisk. Disse grumme og krumme, barske bøddelsværd springer på hede dage op med små smeld, men en varm og fyrg knitren og knalden – ofte et helt lille bombardement, som om det smittede. *Knud Poulsen* (6). Gyvelen rasler med de horntørre kapsler *Jepp Aakjær* (7).

Gyvelbusken flot · sit blanke guld udmønter *Chr. Richardt* (7a). Se gyvelen gløder som flammer og guld · fra udmarkens sandede dige *Salomon J. Frifelt* (7b); gyvelen står · med svovlgule flammer · hvert blånende år *Ulf Hoffmann* (8). Gyvelkrattet, der i tordenheden · blomstrer mod byerne, så gult som lyn *Valdemar Rørdam* (9). Men brænder I end gyvelens sidste ranke, · I brænder ej mit digt og digtets tanke *Jepp Aakjær* (10).

A. J. Gejlager, Gyvel (11); Salomon J. Frifelt, Med en gyvelgren (7b).

LITTERATUR: (1) 417 1918,545; (2) 725 29/9 1950; (3) 437 1,139; (4) 735 136; (5) 433d 292; (6) 730d 153f; (7) 1002f 36; (7a) 766j 97; (7b) 268b 65f; (8) 387c 42; (9) 789s 24; (10) 1002c 60; (11) 417 1917,101.

Guldregn, *Laburnum anagyroides*

Busk eller lille træ med trefingrede blade og i maj-juni mange guldgule, hængende klaser, de næsten trinde, let krummede bælg indeholder brune frø. Stammer fra Sydeuropa, alm. plantet i haver og undertiden forvildet. Giftig!

Guldregn 1824ff, 1823ff *gyldenregn*: navnet af Gyldenregn få realiseret, da flere · præster og højere dom får du end Peder i Rom *J. H. Smidth* (1); guldregnen øser sine rigdomme ud,

den svarer virkelig til sit navn ... den er jo en byge af gyldne dråber *Mogens Lorentzen* (2). Blomsterklaserne er anvendt som symbolsk vignet på Landbrugslotteriets spillevejledning (1926).

Bønnetræ 1697, *vikketræ* o. 1700ff; Fyn, VSjælland, Falster, *ibenholt* 1768, *grøn ibenholt* 1790 om veddet, se nedenfor, *ærtetræ* 1796, Himmerland o. 1870, *linsetræ* 1799, o. 1870, Samsø, Holbækegnen, *stilkbælg* 1799–1856; *guldranke* 1805; Sjælland, Falster, Lolland; *dansk ibenholt* 1806,1838, *tyrkisk ibenholt* 1856, *tyrkisk bønnetræ* Als o. 1870, *giftarter og sibiriske ærter* Thy o. 1870–1900, *jernved* 1877, *kløvertræ* 1888, SJylland, VFyn, Omø, *dansk pokkenholt* 1906–24, *guldrangle* MSjælland (1919), *kløverpil* VFyn, *vikkepil* SØFyn, *gulriner* Røsnæs, *guldringle* Møn, *blomsterpil* Bornholm, *gyldenranke* (1952). Frugterne: *perlevikker* og *halsbåndsbønner* o. 1870, se nedenfor. (3).

LITTERATUR: (1) 842 1823,187; (2) 556b 36; (3) 689 1,805–07; 161 1906/23:301 (Fr. Heide).

DYRKNING, STORE EKSEMPLARER, FORGIFTNINGER
Omtales allerede i vor første havebrugsbog 1647, men blev på det tidspunkt næppe dyrket hos os; træet vandt rimeligvis først o. 1800ff indpas samtidig med den engelske havestil; 1809 fandtes det i Frederiksberg have, Dronninggårds m.fl. steder (1).

Et meget stort eksemplar findes på St. Jørgensbjerg kirkeplads i Roskilde, de to tykkeste stammer måler (1955) 90–100 cm i omkreds, hele træet er over 8 meter højt (2). Landets ældste (?) guldragn på hjørnet af Stendams- og Nr. Voldgade i Nyborg blev fredet 1951, den meget tykke stamme er sikret med jernbånd. Mens kronprins Frederik (VIII) o. 1860 aftjente sin værnepligt i byen, stod han ofte og beundrede træet (3).

Adskillige børn er blevet forgiftet af at spise de ærtelignende frø, flere store guldragn i offentlige anlæg blev derfor fjernet, og der agiteres for, at planten helt udryddes (4).

LITTERATUR: (1) 351 30,1930,118f; (2) 152 3, 1955,276f; (3) 161 1906/31d:1024; 107; (4) 940 3.3, 1867,137ff; 635 2/6 1940; 262 24/8 1958; 551 23/7 1963; 725 25/7 1964.

ANVENDELSE

Blade eller aske af guldragn strøet i haver fordriver »giftige orm« (1632; 1). Gnides en hånd-

fuld blomster på ryggen af en ko, kommer orm ud, de borer sig ind i dyret, men dør et år senere uden at efterlade spor (heksebog 1721; 2). Bladene og unge skud tørret som hø anbefales o. 1805 som et udmærket kvægfoder (3).

Gammelt ved af træet giver et godt gavn- og mindre hustømmer (1790; 4). Veddet kan som iben- eller pokkenholt anvendes til finere drejerarbejder, målestokke og musikinstrumenter (5), frøene til fedning af kalkuner og – trædet på snor – som pigers halsbånd (6).

LITTERATUR: (1) 1004 23; (2) 885 16,1939,40,66; (3) 675 4,1804,228; 688 2,1805,89; (4) 194 3,195; (5) 304 413; 599b 1,446; (6) 531b 68.

POESI

Nu strigler vårens vind en guldregns manke

Aage V. Reiter (1). Se! den gamle guldregnranke · slynger sine fingre slanke · om altanens spinkle læn *Aage Rasmussen* (2), mens guldregnen hælder · sig over syrénen i hviskende leg *Chr. Richardt* (3). Som fra overfyldte vaser · hænger guldregn og syrener over gårdens høje hegn, · den rene luft er mættet af de nedhængende klaser, · der spærrer havens gange (a); guldregn, lad de lette lokker · ringle fint i vårens vind, · væk med dine gyldne klokker · dyre minder i mit sind (b) *Hakon Holm* (4).

Ud over de spinkle stakitter · hænger en guldregn og ler. · Den fineste, luftigste ynde – · kun ynde og intet mer. · Et barn af den skinnende sol. · Selve dens gule symbol. · Dens klaser er knipper af stråler · i luftens luftige skåler (a); højebåren er guldregns sirlige ranke – · en adelig frøken, hvis lade · og blidt affek-

Guldregns frø var et skattet tilskud til opfodring af kalkuner. Maleri af N. P. Mols, 1909.

terede bevægelser synes · at ynke de borgerligt glade · små spurve ... · Den pynter, · og det er dens stolthed og ære (b), pragtfuldt tændes guldregnets · lange, smalle ranker, · så adelsstive, fornemme – · blottede for tanker! (c) – den fornemme · guldregns ranker, · hvis blomster af silke · på buede stilke · er sommerens ødsleste tegn (d) *Thorkil Barfod* (5).

Mod syrenernes bløde cellotone · sig løfter guldregnets spinkle melodi, · fint drømmer den kaskadelette krone · og ødsler gyldne dråber over sti *Kirsten Aakjær* (6). Nu drypper guldregn atter · et blomstersolskinslys, der falder · og gløder ud i jordens skød *Ove Abildgaard* (7). Guldregnets tunge · dvælende tåre som guld-dråber hang · og regned guld over havens gang *Anders W. Holm* (8); (Vestre Kirkegård) mellem skræntens graner står en guldregn, · luende som sol i sorg *Viggo Stuckenberg*.

Se, guldregnets tindrende eventyrdrys · gi'r solhedt syrenernes klaser · et middagens dejlige, duftende kys *Olaf Gynt* (9), og gyldenregn de slanke gule rakler · i festligt blus på svaje grene tænder *Jonna Riegels* (10) og slyngende ind i den sølvblå kvæld · hang guldregnsguirlander, den lyse regn, · der et nu har standset sit rislevæld · for at stå som et stille og gyldent tegn · fra et evigt rige, en salig egn *Helge Rode* (11).

Kai Hoffmann (12); *Knud Poulsen* (13); *Svend Rehling*, Guldregn og syrén (14).

Tiåret 1911–20 anvendes guldregn 52 gange i 185 danske digteres poesi (15).

LITTERATUR: (1) 761c 28; (2) 753 53; (3) 766d 61; (4) a 392 126; b 392g 135; (5) a 48f 24; b 48d 21f, sml. 23; c 48c 58; d 48h 38; (6) 1003 33; (7) 1b 13; (8) 391 34; (9) 316g 37; (10) 768 14; (11) 417 1913,359; (12) 386h 33; (13) 730 105; (14) 759 37f; (15) 665k XII.

Krageklo, *Ononis*

Lave halvbuske med stive, tornede grene, trekoblede blade og temmelig store rosenrøde blomster.

MARK-KRAGEKLO, *Ononis repens*, med grentorne er almindelig ved veje og gærder, på marker og overdrev, ynder let sand- og kalkjord og kan være et besværligt ukrudt (1); STRAND-KRAGEKLO, *Ononis spinosa*, med tornede stængler er på øerne hyppig på enge og marker nær kysten; den tornløse STINKENDE KRAGEKLO, *Ononis arvensis*, bliver kraftigere og er klæbrig-lådden;